

preciza încă odată aristocratismul și motivele apariției fugare a țăranilor în ciclul « Comăneștenilor » cit și ale ignorării figurilor de țărani creionate de Tolstoi. El invocă scuza că « cei mai mari critici și cei mai mari creatori de caractere omenești nu se ocupă de sufletele simple, pentru că acelea sînt ca neantul, fără evenimente »¹. Este adevărat, Duiliu Zamfirescu admitea o excepție pentru scriitorii ruși, dar numai pentru că țăranii lor « sînt niște ființe atît de extravagante și de complicate încît... formează o clasă aparte, care n-are nimic comun cu țăranul nostru »². Zugrăvind cu predilecție figuri de moșieri, ignorînd în romanele sale « sufletele simple », « fără evenimente », D. Zamfirescu nu acordă atenție nici în studiul consacrat romanelor lui Tolstoi analizei prezentării țăranilor și descrierii vieții lor, deși este nevoit să formuleze ideea fundamentală pe care se axează « Război și pace », și anume că poporul rus, țăranimea iobagă a purtat și a cîștigat războiul împotriva lui Napoleon.

Duiliu Zamfirescu își exprimă însă în numeroase pagini admirația pentru peisajele măiestrit realizate de Tolstoi, analizează resorturile intime care au determinat cutare gest sau replică a eroilor tolstoieni, redă cu lux de amănunte unele aspecte ale acțiunii romanului « Ana Karenina » și face incursiuni în viața afectivă a personajelor, adăugînd ulterior — (în 1908) într-un alt articol, scris cu prilejul aniversării a 80 de ani de la nașterea lui Tolstoi și publicat de asemenea în *Convorbiri literare*, nr. 8, — noi trăsături caracteristice pe lingă cele stabilite în studiul de care ne-am ocupat mai sus. El relevă aici în mod deosebit realismul, sau cum îi spune Zamfirescu « suflul vieții » surprins și redat măiestrit de Tolstoi; arta de a insera într-un roman « lucrurile cele mai grele... precum meditațiunile filosofice sau scenele istorice... » care la acest scriitor « fac parte integrantă din textura întregii lucrări » și « conlucrează la crearea celei mai intense iluzii a vieții »³. Admirație deosebită îi inspiră și vastitatea compoziției, caracterul polifonic, pluriplan al romanelor lui Tolstoi, căci prin intermediul acestui dificil procedeu, ce presupune o extraordinară forță de sinteză și o inepuizabilă fantezie, se poate reda « cea mai minunată oglindă a lumii, în care femeii... bărbați de pe toate treptele sociale, de la împărat la proletar, sînt aduși în perspectiva iluzionară a tabloului și prezentați nouă ca ființe vii și adevărate »⁴.

Studiul amplu consacrat creației tolstoiene, — neterminat din multiple motive explicate ulterior de D. Zamfirescu, — prin întreaga sa orientare, prin tezele aplicate în analiza critico-literară, constituie o continuare a propagării esteticii idealiste maioresciene într-o perioadă cînd C. Dobrogeanu-Gherea desfășura larg, mai întîi în paginile revistei socialiste « Contemporanul », apoi în « Literatură și știință », polemica cu « critica judecătorească », dogmatică. Duiliu Zamfirescu s-a străduit să demonstreze că operele lui Tolstoi n-au, în fond, nici o legătură cu epoca în care a trăit scriitorul, iar caracterele omenești create de el sînt suspendate în timp și că tocmai în aceasta, în atemporalitate, rezidă valoarea lor, implicit și a întregii creații tolstoiene în literatura universală. Duiliu Zamfirescu a încercat să arate că operele lui Tolstoi pot servi drept material ilustrativ pentru teoria « artei pure », că arta lui ridică pe cititori « într-o atmosferă senină de impersonalitate ».

¹ *Ibid.*, p. 42.

² *Ibid.*, p. 42.

³ DUILIU ZAMFIRESCU, *Leon Tolstoi* în « Convorbiri literare » 1908 nr. 8 p. 114.

⁴ *Ibid.*, p. 115.